

„Beyond, azaz túllépni saját magunkon” – a turizmus szerepe a Veszprém2023 Európai Kulturális Főváros projektben

Lőrincz Katalin¹ – Raffay Ágnes²

¹Pannon Egyetem, Turizmus Intézeti Tanszék, lorincz.katalin@gtk.uni-pannon.hu

²Pannon Egyetem, Turizmus Intézeti Tanszék, raffay.agnes@gtk.uni-pannon.hu

DOI: 10.33538/TVT.190402.2

Absztrakt

Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) megtisztelő címet eddig összesen 60 város viselhetett; ez hosszú távú fejlődést hozott a város kulturális infrastruktúrájában, növelte a polgárok önbecsülését és a város iránti büszkeségét, javította a városról kialakult korábbi képet, aktívabb résztvevőket eredményezett a kultúrában, fokozott turizmust, nagyobb ismertséget és gazdasági előrelépést eredményezett. 2010-ben Pécs volt Európa Kulturális Fővárosa, programja pedig arra fókuszált, hogy „megváltoztassa a kultúra nagyságrendjét” a városban, és ezt tegye a gazdasági kilábalás hajtóerejévé.

Az EKF 3023-ra elkészült pályázati anyagok – Győr, Debrecen, Veszprém – tartalomlemezése és a győztes prezentációs csapat tagjaival folytatott interjúk a turizmus szerepére, annak újszerű kezelésére irányultak. A Veszprém2023 program nyilvánvaló célja a mobilitás ösztönzése, a kulturális turizmus volumenének növelése, a Veszprém-Balaton desztináció megismertetése az európai térben. Az EKF program valós szakmai kérdésekre keresi a választ, úgymint hogyan lehet a Balaton régiót érintő szezonalitást enyhíteni, a kulturális fogyasztás vendégkörét szélesíteni, a gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot erősíteni, valamint a térségi együttműködést ösztönözni.

Kulcsszavak: Európa Kulturális Fővárosa, kulturális turizmus, gazdasági fenntarthatóság, turizmus hatásai

Abstract

The European Capital of Culture (ECOC) title enables European citizens to learn about one another's culture, to admire the relics of their common past, and to experience the wealth of European values and the sense of belonging together. So far 60 cities had the privilege to bear the title, which has brought long term development in the cultural infrastructure of the cities and has enhanced the self-esteem of the citizens and their pride of the city. Due to the title the image of the cities has improved, it has enhanced the participation in the culture of the city while also bringing more recognition and economic impacts through tourism.

The research including the content analysis of the bidbooks of Debrecen, Győr and Veszprém and interviews conducted with the members of the winning presentation team focused on the role of tourism and the innovative approaches to tourism. One obvious aim of the Veszprém 2023 is motivating mobility, enhancing the volume of cultural tourism and putting the Veszprém-Balaton region on the European map. Based on the research findings we can conclude that the ECOC project is looking for answers to real-life questions such as how to ease seasonality by the Balaton region, how to widen cultural consumption while also strengthening economic and social sustainability and fostering regional cooperation.

Keywords: European Capital of Culture, cultural tourism, economic sustainability, impacts of tourism

Bevezetés

Az Európa Kulturális Fővárosa (EKF) cím lehetővé teszi, hogy az európai polgárok többet tudjanak meg egymás kultúrájáról, megcsodálják közös történelmünk emlékeit, megtapasztalják az európai értékek gazdagságát és az európai összetartozás érzését. A megtisztelő címet eddig összesen 60 város viselhette, amely hosszú távú fejlődést hozott a város kulturális infrastruktúrájában, növelte a polgárok önbecsülését és a város iránti büszkeségét, javította a városról kialakult korábbi képet, aktívabb résztvevőket eredményezett a kultúrában, fokozott turizmust, nagyobb ismertséget és gazdasági előrelépést eredményezett.

Az EKF címet 2004, az Európai Unió bővítése óta minden évben két európai város nyerhette el. 2010-ben *Pécs* volt Európa Kulturális Fővárosa (Essenel és Isztambulal egyidejűleg). Pécs város programjának az volt a célja, hogy „megváltoztassa a kultúra nagyságrendjét” a városban, és ezt tegye a gazdasági kilábalás hajtóerejévé. A tervekben új víziót fogalmaztak meg a város kulturális életének serkentésére. Az elképzelés nagyszabású infrastrukturális beruházásokra épült, köztük a következő fő létesítményekre: Kodály Központ (hangverseny- és konferenciaterem), Regionális Könyvtár és Tudásközpont, Zsolnay Kulturális Negyed, Nagy Kiállítóter, az állami múzeumok rekonstrukciója, valamint nyolc közterület – elsősorban a városközpont – újjáépítése. Annak ellenére, hogy nem készültek el az új létesítmények, 2010 zsúfolva volt kulturális programokkal: körülbelül 5 000 rendezvényre került sor, és 25–27%-kal nőtt a városban eltöltött vendégéjszakák száma (EURÓPAI BIZOTTSÁG, 2013).

2023-ban ismét Magyarország jelölhetett egy várost és ebben az évben – egyedülálló módon, Nagy Britannia Európai Unióból való kilépése miatt – csak a Magyarországról kikerülő győztes viselheti az EKF címet. A hazai verseny első fordulójában összesen hét pályázó város vett részt: Debrecen, Eger, Gödöllő, Győr, Székesfehérvár, Szombathely és Veszprém, közülük végül *Debrecen*, *Győr* és *Veszprém* került be a második fordulóba. A döntőbe jutott városok mindegyikének 2018. novemberig kellett leadnia végleges pályázati anyagát, majd ezt követően a 12 tagú bizottság négy zsűritagja decemberben személyesen is meglátogatta a pályázó városokat. A helyszínek meglátogatása során a zsűri arról kívánt megbizonyosodni, hogy a városokban megvan-e mind az infrastrukturális háttér, mind a szellemi kapacitás (programszervezők, háttérintézmények) egy ilyen volumenű projekt lebonyolítására. Utolsó feladatként a kandidáló városok a zsűri előtt prezentálták elképzeléseiket, végül a döntés a Veszprém2023 programot hozta ki győztesnek.

1. Szakirodalmi áttekintés és módszertan

A hazai városok fejlődésében a rendszerváltás után leginkább a gazdaságszerkezet átalakítása volt előtérben, s ezt többnyire külső energiák (globális gazdaság) és külső lehetőségek hajtották. Ma az átalakulás irányító szerepét a város és térsége kis- és középvállalkozásai, belső energiái veszik át (decentralizált irányítás, együttműködések megteremtése, hálózatosítás, innovatív intézmények, civil szervezetek). A munkahelyteremtés és a gazdaságszerke-

zet diverzifikálása mellett az **életminőség** javításának komplex programja kerül a figyelem középpontjába, mely a fizikai környezet minőségjavításán túl *vonzó kulturális és szolgáltató környezetet*, illetve az ehhez való hozzáférés biztosítását is jelenti (LŐRINCZ 2007).

Annak érdekében, hogy a kulturális gazdaság meghatározó lehessen egy város életében, szükséges a *kulturális ágazat átalakítása*. A gazdasági fenntarthatóság erősítése kapcsán elsősorban az állami- valamint az önkormányzati szféra által fenntartott és támogatott szolgáltatások körét érdemes áttekinteni. A kultúra jelenleg egy olyan piac, ahol valódi kereslet és kínálat mellett *verseny* alakul ki, mely minőségi szolgáltatásra ösztönzi az ágazat szereplőit (AUBERT et al, 2010).

E kihívásokra adható egyik válasz a *kulturális alapú gazdaságfejlesztés*, a *kulturális turizmus* erősítése a városi térben, mely feltételezi a magán- és közszféra együttműködését, az innovatív megoldások szorgalmazását és a környezet teherbíró képességére alapozott fenntartható (szezoniális jelleg és területi túlszűfoltosság csökkentése) fejlesztést. Megfigyelhető továbbá, hogy a 21. században a városlátogatások jelentősége megnő, különösen az élhető, hangulatos, barátságos légkörű helyszínek vonzóak a turisták számára. A városok kiváló „terepet” nyújtanak a kulturális turizmus számára, akik számára kiemelten fontos az élmény és a digitális technológiák alkalmazása (NEMZETI TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2017).

A fenti megállapítást Pécs esettanulmánya is megerősíti: az EKF 2010 projekt egyedülálló esélyt teremtett Pécsen a mélyreható funkcionális és szerkezeti változások elindítására, illetve katalizálására. Egyfelől ez a kulturális gazdaság térnyerésének elősegítését, másrészt a város szerkezetének jelentős mértékű átalakítását jelentette: a város attraktív, központi szerepkörű területeit új negyedekkel bővítették. A végeredmény a kulturális és turisztikai funkciók megteremtése és az addig alacsony presztízsű területek jelentős felértékelődése, összességében a helyi gazdaság terciálizációja (AUBERT et al, 2010).

A *kulturális alapú városfejlesztés eredményességét* vizsgálta a kulturális élet és kreatív ipar szereplőinek körében Maribor, Nagyszeben és Pécs kapcsán GONDA – CSAPÓ (2014) szerzőpáros. A kutatás során megállapították, hogy a válaszadók közel kétharmada (68,75%) szerint az EKF cím elnyerése hatásosan segítette az adott város kultúra alapú városfejlesztését.

Az EKF hatását elsősorban a turisztikai területen lehetett érezni, de a kulturális nagyberuházások település imázsra gyakorolt pozitív hatása is kimutatható (AUBERT – MÉSZÁROS 2008).

1.1. Városi turizmus és kulturális turizmus fogalmi lehatárolása

A városok kialakulásuk óta az egyik legkeresettebb turisztikai célterületek a koncentráltan jelenlévő *szabadidős infrastruktúra, attrakciók* és a *vonzerők* összességének köszönhetően (TÓTHNÉ 2015). Ashworth szerint a városi turizmus egy speciális megjelenési formája az idegenforgalomnak, és egy integrált, tradicionális és sajátos része a városi életnek (ASHWORTH 1989). Ahogy a városban lakók szabadideje és a pihenési szükséglete növekedett, úgy épültek a szabadidős, szórakozási és kulturális létesítmények. Mára a városokban minden feltétel adott arra, hogy a turisták legkülönbözőbb igényeit kielégítsék, rendelkeznek minden olyan létesítménnyel és infrastruktúrával, mely a szabadidő hasznos eltöltéséhez, a pihenéshez, a kikapcsolódáshoz hozzájárul. Ily módon a városok urbanizált idegenforgalmi helyek (MICHALKÓ 1999), vagyis a turisták számára a legkomfortosabb *desztinációk* egyike.

A szakértők véleménye megegyezik abban, hogy a városokat elsősorban azért keresik fel a turisták, mert más települések vagy térségekhez képest a *szabadidős termékek és szolgáltatások* olyan szerteágazó kínálatát nyújtják, amivel a legkülönbözőbb piaci igényeket is ki tudják elégíteni. A városok tehát olyan térségek, ahol a turisták annak ellenére, hogy eredetileg egyetlen céllal érkeznek, a szabadidős szolgáltatások nagymértékű koncentrációja következtében nem tervezett tevékenységeket is folytathatnak.

A városok olyan magas népsűrűségű helyek, ahol a *rokonok, barátok, ismerősök felkérése* (VFR) is motiválja a turisztikai keresletet; *csomópontként* egyszerre töltenek be kapu szerepet és lehetnek végállomásai a különböző turisztikai mobilitásnak; magas szinten koncentrálnak az ipari-, kereskedelmi- és pénzügyi szolgáltatásokat, valamint *széles kulturális kínálat*tal rendelkeznek.

A városi turisták *keresletét* befolyásoló trendek közül kiemelendő a demográfia, az egészségtudatosság és a szabadidő szerepe, valamint a kultúra és a biztonság iránti fokozódó igény. Különösen az európai keresleti trendek alapján megállapítható, hogy az idősödő népesség piaci erősödésével kell számolni, akik a kényelmes élménytel utazások iránti elvárásokat támasztanak, tehát a hosszú, fáradtságos utak helyett, a rövidebb, komfortot és változatosságot ígérő ajánlatokat fogják keresni, amely szegmensben a városok meglehetősen versenyképesek (MICHALKÓ – LŐRINCZ 2011).

A *kulturális turizmus* legátfogóbb megközelítésében olyan – az egyediséget, a fenntarthatóságot és a marketingszemlélet fontosságát szem előtt tartó – turisztikai termék, amelynek központi eleme a turista legszélesebben értelmezett intellektuális igényeit kielégítő vonzerő. A kulturális turizmust szűkebb értelemben a „magas kultúrával”, illetve annak fogyasztásával azonosítják, azaz leginkább a műemlékek és örökséghelyszínek felkeresése, a fesztiválokra való részvétel, a kiállítás-, múzeum-, színház- vagy koncertlátogatás és a tanulmányút vagy a zarándoklat sorolható ide. A szerzők többsége támogatja ezt a megközelítést és azt hangsúlyozza, hogy a kulturális turizmusban egyrészt a *tömegkultúra* is szerepet játszhat, másrészt pedig

egyre kevésbé lehet egy-egy eseményt vagy létesítményt szigorúan az egyik vagy a másik kategóriába sorolni (RÁTZ – MICHALKÓ 2005).

A kulturális turizmus fogalma anno a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégiában (2005-2013) is megjelent, miszerint a kulturális turizmus olyan piacképes turisztikai termék, amely iránti kereslet fő motivációja az *anyagi- (tárgyi) és szellemi értékek megismerése*. A jelenleg érvényben lévő Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 a kulturális turizmus mellett külön termékként említi a bor- és gasztronómiát és a rendezvényturizmust. Az NTS 2030 szerint „a kulturális turizmus a turisztikai piac legösszetettebb termékcsoportja, idesorolható többek között a (világ)örökségturizmus, kastély- és várturizmus, a szellemi örökségen, népi hagyományokon alapuló turizmus, filmturizmus, vallási, zarándok- és elvonulásturizmus, a városlátogatások és a kortárs művészeti turizmus is. A kulturális látnivalók jellemzően szélesebb rétegeket vonzanak, növekszik az igény a kulturális és egyéb turisztikai termékek komplex igénybevételére, autentikus, egyedi élményekre, melyek előállításában az utazó is közreműködik. Az épített örökség és az örökségi helyszínek továbbra is a legfontosabb vonzerőt jelentik a világ kulturális utazói számára, ugyanakkor az egyes altermékek súlya változik. A galériák, az előadó művészetek és a fesztiválok részesedése folyamatos növekedésen ment keresztül, a múzeumok közül pedig a látogatóbarátá váló, interaktivitást és szórakoztatást biztosító klasszikus létesítmények népszerűek” (Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia, 2017:50). A városlátogatások jelentősége megnő, különösen az élhető, hangulatos, barátságos légkörű helyszínek vonzóak a turisták számára. Az élménykeresés térhódítása és a digitális technológiák elterjedése szintén kiváló lehetőség a kulturális turizmus fejlődése számára.

Egy más megközelítésben a kulturális turizmus – mint komplex, átfogó fogalom – alá sorolható minden olyan turista, aki nem az otthoni környezet kényelmét kívánja élvezni utazási során, hanem az *idegen ország vagy táj értékeiről szeretne minél többet megtudni*. Továbbgondolva a szerzők kiemelik, hogy a kulturális turizmus mozgatórugója a „művelődés, a hit és a szórakozás” (CSAPÓ – MATESZ 2007).

1.2. Európa Kulturális Fővárosa program bemutatása

Az Európai Unió 1985-ben indította útjára az Európa Kulturális Városa programot, melynek eredeti céljai között a kulturális örökség sokszínűségének bemutatása és megőrzése, valamint az európai népek egymáshoz való közeledésének elősegítése szerepelt. A kezdeményezés az európai kulturális értékek hangsúlyozása, a nemzetek az európai kulturális térhez való tartozásának erősítése mellett a kultúra városfejlesztésben játszott szerepét hangsúlyozza (RAFFAY-LŐRINCZ 2018).

Az Európa Kulturális Fővárosa projekt az Európai Unió egyik legsikeresebb kezdeményezésének tekinthető: az elmúlt évtizedek során bebizonyosodott, hogy a kulturális élet élénkítése, a gazdaság- és városfejlesztés mellett az eseménynek jelentős turisztikai szerepe is lehet a részt vevő városokban. (LŐRINCZ 2017). A tapasztalatok alapján a cím elnyeré-

sével egyrészt javul a városok nemzetközi láthatósága és jelentős turisztikai aktivitás indul be a városokban, másrészt a helyiek is profitálnak a megújult kulturális kínálatból, és ezáltal az ő szemükben is nő lakóhelyük imázsa. https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

1.3. Módszertan

A pályázati anyagok – Győr, Debrecen, Veszprém – tartalomelemzése és a győztes prezentációs csapat tagjaival folytatott strukturált interjúk a turizmus szerepére, annak újszerű kezelésére irányultak. A Veszprém2023 program nyilvánvaló célja – a helyi közösség fejlesztésén, az életminőség növelésén túl – a mobilitás ösztönzése, a kulturális turizmus (belföldi és beutazó) volumenének növelése, a Veszprém-Balaton desztináció megismertetése az európai térben.

A második fordulóba bejutott városok pályázatai azonos kérdéssort ölelnek fel, így az egyes témakörök megfelelő módon összevethetők. A kutatási módszertanban – *azonos alapelvek alapján, a konkrét kérdésekre adott válaszokat vizsgálva* – elemeztük Győr, Debrecen és Veszprém EKF programját (1. táblázat).

1. táblázat: A kandidáló EKF városok pályázatának elemzése során vizsgált kérdések

A kérdés száma	A pályázati kérdések tartalma, rövid leírása
K3	A város és a régió kulturális profilja
K5, 6	Kulturális stratégia; kulturális és kreatív szektorok Az Európa Kulturális Főváros kezdeményezés megjelenése a stratégiában
K18	EKF cím viseléséhez szükséges megfelelő infrastruktúra: <ul style="list-style-type: none"> • a város kulturális infrastruktúrájának igénybevétele és fejlesztése • kulturális, városi és turisztikai infrastruktúrával kapcsolatos projektek
K46	A művészeti program összefoglalása egy szlogennel
K50	A különlegesség hangsúlyozása: mi teszi a pályázatot különlegessé a többiekhez képest?

Forrás: saját szerkesztés

A veszprémi prezentációs csapat tagjai közül 2019. márciusában öt fővel készült strukturált interjú, melynek kérdései – az Európai Kulturális Főváros és a turizmus kapcsolatrendszerén belül – az *ismertség és imázs*, a *turisztikai fejlesztések*, valamint a *térségi hálózat kiépülése* témakörökre irányultak:

- *Ismertség és imázs*: Hogyan hat az EKF Veszprém 2023 projekt a város és a Balaton térség ismertségére és imázsára?
- *Turisztikai fejlesztések*: Milyen módon változhat a város és a térség turisztikai kínálata az EKF projekt hatására? Milyen hatással lehet számolni a szezonális kapcsán? Mennyire lesznek a fejlesztések társadalmilag fenntarthatóak?
- *Térségi hálózat kiépülése*: Hogyan erősödik a Balaton-Veszprém regionális kapcsolat?

2. Eredmények

2.1. Kulturális profil és kulturális stratégia

Győr jelenlegi kulturális profilja szervesen épül a gazdag történelmi és közösségi tradíciókra: Magyarország műemlékekben harmadik leggazdagabb városa, mely – összhangban az épületek tulajdonosaival – törekszik azok felújítására, fejlesztésére. A város önkormányzata 12 kulturális intézményt tart fenn, ezek közül országos szinten is kiemelt és ismert a Győri Balett, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Győri Nemzeti Színház és a Vaskakas Bábszínház. Győr közösségi művelődési intézményrendszere (öt művelődési központ) is fejlett, ahol a klubok, körök, civil szervezetek koncentrálnak. A Győri Művészeti, Fesztivál- és Művelődési Központ a városi fesztiválok szakmai felelőse és szervezője; a közgyűjtmenyi intézmények (Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum, Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér, Győr Megyei Jogú Város Levéltára) pedig a gazdag történelmi és művészeti gyűjtmenyeket gondozzák.

A *Kreatív Győr Stratégia* kiemelt célcsoportként tekint a *fiatalokra*, előtérbe helyezi a *civil szervezetek és egyházak* közreműködését, illetve hangsúlyozza a *magánszektor* (cégek, vállalatok) kiemelkedő (8-10%) kultúrátámogatását. A stratégia fejlesztési fókuszaként a fiatalokat, a közösségfejlesztést és hálózatépítést, a kulturális és művészeti innovációkat, a kulturális sokszínűséget, a kulturális alapú városmegújítást, a nyílt innovációs központokat, az intézményesített, többszereplős együttműködési rendszereket, illetve a széles társadalmi bázist fogalmazza meg. Az EKF program célja, hogy „a város polgárai a sajátjuknak érezzék és ne csak elfogadják, hanem meg is éljék az EKF-et (Győr2023:7).” A kreatív gazdaság fejlesztésével – a prosperáló gazdaságon túl – az oktatási, szociális, kulturális és művészeti intézményekbe, a közösségekbe is több innovációt képzelnek.

Debrecen a települési rangsorban az előkelő 2. helyen van, a vidéki Magyarország legnépesebb városa. Bár jelentős történelmi örökséggel és jól felépített intézményi háttérrel rendelkezik, mégis – elmondásuk szerint – hiányzik egy erős kreatív szektor. A városban működő Debreceni Egyetem (kb. 30 000 fő hallgató és 5000 fő alkalmazott) valamint a hangsúlyosan tetten érhető büszkeség és lokálpatriotizmus ellenére Debrecent nagymértékben sújtja az „agyelszívás”, a fiatalok elvándorlása. A kulturális, művészeti és közgyűjteményi intézményrendszerhez sorolható a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ, a Déri Múzeum, a Csokonai Nemzeti Színház, valamint a Vojtina Bábszínház. Zenei téren kiemelkedő teljesítményt nyújt a Kodály Filharmonikusok és a Kodály Kórus. Rendezvényhelyszínének sora kínál színvonalas hátteret a programoknak, ide sorolhatók a Kölcsey Központ, az Agóra Tudományos Élményközpont, Főnix Csarnok és Stadion, a Debreceni Művelődési Központ, a Nagyerdei Szabadtéri Színpad, valamint a Méliusz Könyvtár és 17 decentralizált fiókja.

A kultúra szempontjából kiemelkedő a református egyház jelenléte, mely a Református Kollégium Nagykönyvtárán keresztül mutat be értékeket. A város számos nagy kulturális rendezvénynek ad otthont, ezek közül mindössze kettő kap országos figyelmet: a Debreceni Virágkarnevál és a Campus Fesztivál. A kulturális profilt erősíti a helyi önkormányzattal együttműködő közel 400 civil szervezet, melynek fele kulturális tevékenységgel foglalkozik (az éves, kultúrára szánt költségvetés mindössze 2,6%-át költik el).

Az EKF pályázat kiemeli azokat a hátrányokat, melyekről kevés nyílt diskurzus folyik: a kulturális és kreatív szektorban működő vállalkozások kis méretét, a sok esetben provinciális kínálatot, valamint a város lakosságának a kultúra irányába mutatott alapvetően konzervatív attitűdjét. Összességében azt fogalmazzák meg, hogy „Debrecen a vezető európai kulturális központokhoz képest egy lassú város – annak minden előnyével és hátrányával együtt –, ahol már a szocializmus idején is kicsit másképpen mentek a dolgok, az EKF program valódi vérpezsdülést jelent a városnak. (Debrecen2023:7).”

Veszprém Magyarország 16. legnépesebb városa, a kulturális hatását nézve viszont – a pályázatban leírtak szerint – benne van a top 5-ben, főleg a Balaton kulturális és szellemi jelentőségét is hozzávesszük. A veszprémi emblematikus kulturális attrakciók (Veszprémi Utcazene Fesztivál, VeszprémFest, Auer Hegedűfesztivál, Hangvilla, Vass-gyűjtemény, Művészetek Háza, Laczkó Dezső Múzeum, Agóra Művelődési Központ) mellett a projekt a *régió kulturális profiljára* helyezte a hangsúlyt.

A Balaton térség *sokszínű kulturális eseményei* (Művészetek Völgye, Paloznaki Jazzpiknik, Salvatore Quasimodo Nemzetközi Költőverseny, Balaton-átúszás, Kompkoncertek, Babel Sound Fesztivál, Balaton Sound), *emlemtikus attrakciói* (Tihanyi Bencés Apátság, Festetics-kastély, Bakonyi Természettudományi Múzeum, Pannon Csillagda, Zsidó Kiválóságok Háza) és különleges helyszínei, intézményei (Magyar Fordítóház, Béke Művelődési Központ, Snétberger Zenei Tehetség Központ, Alsóörsi Amfiteátrum, a legnagyobb egykori úttörőtábor, Liliomkerti piac) széles spektrumban szolgálják az eltérő profilú, motivációjú vendégek igényeit.

A jelenlegi kulturális kínálat kritikájaként jelenik meg az a gondolat, miszerint *semmilyen formális kulturális igazgatási szint nem fedi le a területet*, s ebből következően hiányzik a regionális kultúra megfelelő szervezéséhez, sokszínűségének érvényre juttatásához szükséges szervezet. A Veszprémben jól bevált, a vállalkozói kezdeményezéseket bátorító és igényeket követni tudó *kultúraműködtetési modell* átvételével a Balaton térségben is esély nyílik egy „egységes, befogadó, szerethető kulturális közösség” felépítéséhez (Veszprém, 2023).

2.2. A hosszú távú stratégiához való hozzájárulás

Győr alapvetően a *Kreatív Győr Stratégia alapidokumentumaként* határozta meg az EKF első körös pályázatát, arra stratégiai szemlélettel készülve. A dokumentum rögzíti az Áramlás koncepciót és az Út, Város, Párbeszéd programcsomagok rendszerét és tartalmát:

- Győr kulturális értékei és kreatív erőforrásainak láthatósága, a nemzetközi együttműködések bővítése
- közös gondolkodás a polgárokkal, közösségi tervezés és cselekvés
- a fiatalok bátorítása a kreatív gondolatok megosztására és a kezdeményezések megvalósítására.

A Győr2023 program kapcsán Győr város a gazdasági élet meghatározó szereplőivel partnerségi szándéknyilatkozatot is aláírt.

A *debreceni pályázat* több ponton csatlakozik a város átfogó *jövőképére* és *cselekvési tervére*, az EKF program kapcsán pedig a 2018-2030 időszakra vonatkozó *Kulturális Stratégiára* hivatkozik. Kulcsfontosságú eszközként hangsúlyozza a kulturális területre vonatkozó *kapacitásépítést és humánerőforrás-fejlesztést* (tudatos, jól átgondolt és felépített kulturális kapacitásbővítő program), a *szemléletváltást* (új intézményes szolgáltatói modell felállítása, a lakossági és civil szerepvállalás, részvétel növelése), valamint a *kapcsolatépítést* (határon átvéelő, transznacionális együttműködés).

A város az EKF pályázat elnyerésére katalizátorként tekint: első lépésként egy *Kreatív Kulturális Akadémia* (humántőke és –erőforrás előtérbe helyezése) felállítását tervezi, második lépésben pedig a kulturális és kreatív szektor gazdasági szempontból való megerősítésére összpontosít, az ún. *Kreatívipari Stratégia* alapján. A debreceni pályázat szerint az EKF program végső soron az „alkotó és kulturális szellem” megteremtéséhez, fejlesztéséhez és az „ökoszisztéma” kialakításához járul hozzá. A sokat hangsúlyozott „horizont” (távlat) térségi vetülete a *hálózatépítés*, szellemi dimenziója pedig a *szemléletváltás*.

Veszprém kulturális stratégiája 2018 és 2030 között több céllal is kötődik az EKF programhoz, melyek a következők:

- Veszprém regionális kultúrakatalizátor-szerepének erősítése;
- A múltból örökölt passzív kulturális intézményi rutinok helyett naprakész, proaktív, európai látókörű szolgáltatói szemlélet meghonosítása;
- Közösségfejlesztés: a csökkenő társadalmi kohézió és társadalmi elszigetelődés feloldása;
- A régióban élő fiatalok számára színvonalasabb kulturális képzések kínálása;
- Olcsó tömegturizmus helyett minőség és fenntartató turisztikai termékek fejlesztése.

A *veszprémi pályázat* esetén egyértelműen hangsúlyos a turizmus. A pályázati anyag jövőképe megfogalmazza, hogy „az olcsó tömegturizmust kiszolgáló kínálatot minőségi, fenntartható turisztikai termékekkel kell felváltanunk.” (Veszprém2023:6) A térség jövőképe a minőségi turizmusról szól, azaz olyan egységes régiós szintű turizmusfejlesztésben gondolkodik, ahol a minőségi, egész éves, fenntartható kulturális turizmusra kerül a hangsúly. A *dizájnvezérelt városi koncepció* között több, a turizmushoz közvetlenül kapcsolódó projekt szerepel, például a *sport- és rekreációs lehetőségek* kialakítása alulhasznosított városi tereken, az egyetemi *hallgatók bevonása* a városi életbe, valamint az *innovatív szolgáltatáscsomagok fejlesztése* az átutazó turisták, a több napra idelátogatók és átmenetileg itt dolgozó szabadúszók számára. A veszprémi EKF program hosszú távú célja, hogy „segítségével a passzív közönségből és passzív városhasználókból proaktív partnereket elképzelt alkotótársakat és kezdeményezőket, magabiztos polgárokat” tudjon teremteni.

2.3. EKF cím viseléséhez szükséges megfelelő infrastruktúra

A *földrajzi elhelyezkedés, megközelíthetőség, belső közlekedési hálózatok* szempontjából a vizsgált városok eltérő adottságokkal és fejlesztési iránnyal rendelkeznek.

Ebből a nézőpontból vizsgálva legkedvezőbbnek tekintendő Győr helyzete, mely a Bécs-budapesti európai közlekedési tengelyben helyezkedik el. A környező fővárosok (Bécs, Budapest, Pozsony) közvetlen autópálya-összeköttetéssel közúton 60-90 perc alatt elérhetők. A város három nemzetközi repülőtérhez (BUD, VIE, BTS) is gyorsan bekapcsolható, illetve a 16 km-re fekvő Győr-Pér Nemzetközi Repülőtér fejlesztés kapcsán nagyobb gépek fogadására is alkalmassá válik. Vasúti összeköttetései révén a Budapest-Bécs vonal fontos állomása, a nemzetközi vasúti forgalom élénk. Győr a kerékpáros turizmus és -közlekedés szempontjából is kedvező adottságokkal rendelkezik: a nemzetközi EuroVelo6 Duna menti kerékpárút jelentős állomása, éves szinten több ezer turista érkezik kerékpárral a városba.

Debrecen megközelíthetősége szintén kiemelkedő: a nemzetközi úthálózatba bekapcsolt városnak számít Magyarországon, melyet autópálya (M3/M35) köt össze a fővárossal, egyfajta híd szerepe van nyugat és kelet felé (4-es számú közút), valamint nemzetközi reptér

(jelenleg 350 ezer fő évi utasforgalom, több európai desztináció közvetlen elérése) szolgálja a személy- és áruforgalmat. A város a Budapest-Kijev-Moszkva vasútvonal mentén fekszik, Budapest irányában óránként járnak az InterCity járatok. Az elmúlt években jelentősen megnőtt a kerékpárhasználat, egy friss felmérés szerint az itt élők közel 40%-a használja. A kerékpározást az alföldi terepviszonyok is segítik, a Debreceni Egyetem kerékpárkölcsonzó rendszert (UniBike) alakított ki. A város gazdasági fejlődése következtében (is) egyre gyakoribbak a közlekedési dugók, melyet a közösségi megoldások népszerűsítésével (villamos, trolibusz, autóbusz) és a kerékpáros útvonalak hosszának bővítésével kívánunk orvosolni.

Veszprém (és térsége) jelenlegi közlekedésföldrajzi adottságai okán elkötelezett a helyi és regionális (45 percnyi távolságban lévő területek) megközelíthetőség bővítésében: a pályázat a tóparti (balatoni) szállások és a veszprémi EKF helyszínek hatékony összeköttetését hangsúlyozza. A kerékpározás nagyszabású fejlesztési tervei illeszkednek a turizmuspolitika elképzeléseihez: megújul a balatoni bringa körút, új útvonalak építésére és kijelölésére lesz lehetőség, illetve közösségi e-bike rendszereket alakítanak ki a térségben. A környezeti fenntarthatóságot előtérbe helyező vízi közlekedés kapcsán a meglévő balatoni rendszert kiegészítve elektromos hajóflottát terveznek. Lényeges kérdés a repülőterek (BUD, Hévíz-Balaton Airport) és a fesztivál helyszínek menetrendszerinti buszjáratokkal való összeköttetése. Az új közösségi megoldások között szerepel a családok közötti hálózatosodás (ifjúsági mobilitás támogatása), a kerékpárkölcsonzás, az autómegosztás, a személyre szabott programok rendszere (Bérelj ki egy frizt! mintájára).

A megközelíthetőség és közlekedés kiemelkedő elemeit az 1. ábra tartalmazza:

1. ábra: A kandidáló EKF városok közlekedési infrastruktúrához sorolható elemei

Győr	Debrecen	Veszprém
<ul style="list-style-type: none"> tehermentesítő belső utak létesítése a cél parkolóhely bővítés a belvárosban a kulturális funkcióhoz kötötten, parkolóház rendezvények idején éjszakai buszjárat ingyenes City busz a belváros és egyetemi városrész között GyőrBike rendszer: 31 gyűjtőállomás, 200 kerékpár 100 km-es kerékpárút hálózat 	<ul style="list-style-type: none"> nemzetközi repülőtér M3/M35 autópálya Budapest felé, fejlesztés alatt az M4 InterCity vonat óránként a fővárosba fejlett közösségi közlekedési kínálat: villamos, trolibusz, autóbusz rendkívül népszerű a kerékpározás, ezt a bérleti lehetőségek (UniBike) segítik kerékpárút hosszának bővítése 	<ul style="list-style-type: none"> A jövőre fókuszál, a fejlesztéseket hangsúlyozza helyi és regionális megközelíthetőség fejlesztése (önkormányzat által működtetett helyi járatok) kerékpározás feltételeinek javítása, eBike rendszer, balatoni Bringa körút felújítása elektromos hajóflotta repülőterek és a fesztivál helyszínek közötti menetrendszerinti járatok

A turizmus kereslet-kínálat szempontjából (2. táblázat) markánsan megkülönböztethetők a vizsgált városok. Győr esetében egyértelműen dominál (58%) a külföldi vendégek aránya, a vendégéjszakák jelentős részarányát az üzleti utazók adják. Debrecen és Veszprém (Balaton térséggel) a belföldi turisták körében népszerűbb (nagyságrendileg kétharmados arány), a főhelyeket tekintve pedig a Balaton térség mutatja a legnagyobb kapacitást. A turisztikai termékkínálatban mindenütt dominál az üzleti- (MICE) és kulturális és turizmus. Emellett a Balaton térségben az egészségturizmus és a vízparti üdülés, Győr kapcsán a sportturizmus, Debrecenben (Hajdúszoboszló település közelsége okán is) pedig az egészségturizmus tölt be meghatározó szerepet a turisztikai kínálatban.

2. táblázat: A kandidáló EKF városok turisztikai kereslete-kínálata

Turisztikai mutató-számok (2017)	Győr	Debrecen	Veszprém / Balaton régió
kereskedelmi férőhelyek száma	5 985 db	7 289 db	1 650 (Veszprém) 56 300 (Balaton) db
turisztikai termék	kulturális, üzleti, sport, konferencia	kulturális, egészség, sport, üzleti	kulturális, üzleti / egészség, vízparti
vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken	417 491 db vendégéjszaka	374 016 db vendégéjszaka	219 500 (Veszprém) 1 950 000 (Balaton) db vendégéjszaka
külföld/belföld arány vendég	58% / 42%	32% / 68%	33% / 67%

Forrás: KSH 2017, kandidáló városok pályázata alapján saját szerkesztés

2.4. Marketing és kommunikáció: a művészeti programok összefoglalása egy szlogennel

A győri pályázat az első körben használt első fordulóban használt „Enjoy the flow!” szlogent 2018 tavaszán megváltoztatta és a „We are the flow!” vagyis „Mi vagyunk az áramlás” szlogennel jellemzi a koncepciót. Ez a mondat azt szimbolizálja, hogy a program közepontjában az aktív győri polgárok, színes egyének és közösségek állnak. A menedzsment által elfogadott Kreatív Győr Stratégiája sem a fogyasztó bázisú közösségre, hanem a kul-

túra aktív részeseiből, alakítóiból álló egyénekre alapoz. Az új szlogennel együtt egy *kis-hajó*, mint az áramlás tematika kézzelfogható jelképe is bevezetésre került.

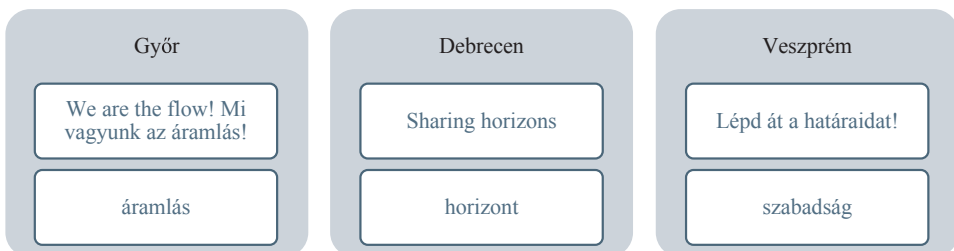
Debrecen város a „*sharing horizons*” szlogent választotta. Értelmezésük szerint a „*sharing*” szó kifejezi a kölcsönös érdeklődést, a más európai polgárokkal való és a különböző kultúrák, közösségek közötti intenzív együttműködést, egyben utal a (saját) nézőpont(ok) megváltoztatására is. A „*horizons*” távlatok szó az előrelátásra, növekedésre, új látásmódokra és nyitottságra céloz. Egyszerre jelenti a kíváncsiságot és mobilitást, valamint a helyiről az európaire történő váltást. A többszám a sokszínűsége, a kultúrák és vélemények széles skálájára utal. Metaforikus jelentésben ez a szlogen arra ösztönöz minket, hogy „...szárnyaljunk egyre magasabbra, hogy lássunk meg és fedezzünk fel olyan embereket és dolgokat, amelyeket azelőtt sosem” (Debrecen2023:94).

Veszprém és a Balaton pályázatában a művészeti programot összefoglaló szlogen – „*Lépd át a határaidat!*” – szorosan kapcsolódik a TÚLLÉPÉS (vagy angolul a BEYOND) koncepcióhoz. Maga a szlogen közös utazásra hív: a korlátok leküzdésére, a saját határok átlépésére, meghaladására. A pályázat így fogalmaz: „az egyént, az egyén kreativitását kívánjuk megszólítani, segítve túllépni saját határait” (Veszprém2023:94).

2.5. A különlegesség hangsúlyozása

A pályázati dokumentáció végén, utolsó 50. pontjaként kellett röviden megválaszolni a kérdést: mi teszi a pályázatot *különlegessé* a többihez képest? Győr az áramlást emelte ki, Debrecen a *horizontot* hangsúlyozta, míg Veszprém a *szabadság* szó mellett érvelt (2. ábra).

2. ábra: A művészeti program szlogenje és az EKF pályázati anyag különlegessége Győr, Debrecen és Veszprém esetén

Forrás: az EKF pályázatok alapján saját szerkesztés

Mindhárom esetben a szavak *többértelműségét, metaforikus értelmét és európai dimenzióit* hangsúlyozták a kandidáló települések. Hasonlóan gondolkodtak az egyes kifejezések *regiónális jelentését* illetően is:

- Győr esetében – a folyók mellett – a tematikus utak mentén az európai szabadságjogok is áramlanak,
- Debrecen példájában – földrajzi értelemben – a széles és sík Alföld, a Hortobágyi Nemzeti Park végtelen horizontját látjuk, ahol Debrecen izgalmas városként egyfajta találkozási pont,
- Veszprém a Balatont, mint (egykori) kelet- és nyugat-európai találkozóhelyet, a (nyári) „szabadság” helyszínét hangsúlyozza.

A győri pályázat témája „áramlás”, melynek az Európai Unió négy alapszabadságához - az áruk, a szolgáltatások, a személyek és a tőke szabad mozgása – köthető. Győr városa testre szabta ezt a négy alapszabadságot, saját tematikus utakat alakítva ki. A Kereskedelmi tengely az áruk, a Céhlegény tengely a személyek, a Muzsikusok útja a szolgáltatások és a Corvinák útja a tőke szabad mozgásának lehetőségeit és fontosságát mutatja be. A pályázat a pozitív energia áramlásáról is szól, s egyéni szinten hangsúlyozza, „azt mondjunk, az áramlás mi vagyunk” (Győr2023:93).

Debrecen a végtelen „horizont” szót hangsúlyozza, mely egyik értelmezésében a földrajzi dimenzióra utal: alföldi városként Debrecen híján van a hegyeknek és kilátópontoknak, ehelyett végelethatalatlan síkságok közepén találkozási pontként működik. A másik értelmezés a szellemi mondandóra mutat, kiemelve az emberek, a városlakók szerepét: „az új platform azt az üzenetet hordozza: találjunk új horizontokat és osszuk meg őket egymás között” (Debrecen 2023:98).

A veszprémi pályázat esetén a „szabadság” szót emelik ki különlegességként. Ez egyrészt a vakációt, szabadságot jelöli, mely a Balaton térséghez köti a nyaralást, a rendszerváltás előtti időszakban pedig a szabadság illúzióját. A másik értelmezésben a továbblépésről szól: európai dimenzióban is értelmezhető kreativitást, toleranciát és határokon átívelő barátságokat jelent.

2.6. Az EKF program turizmusra gyakorolt hatása – a veszprémi példa

A strukturált interjú során a Veszprém2023 prezentáló csapat tagjai mondták el véleményüket az EKF pályázat turizmusra gyakorolt hatásáról az ismertség és imázs, a turisztikai fejlesztések, illetve a Balaton térségi hálózat működése kapcsán. Az interjúalanyok eltérő szakmai háttérrel rendelkeztek: bábszínházi dramaturg, alpolgármester, egyetemi oktató, projekt menedzser munkakörben dolgozva képviseltek egy-egy területet.

2.6.1. Ismertség és imázs

Arra a kérdésre, hogy hogyan hat az EKF Veszprém 2023 projekt a város és a Balaton térség ismertségére és imázsára eltérő válaszok születtek. Egyes vélemények szerint a *térségi hálózat megfelelő működtetése* és a *kulturális hub*-ok létrejötte, megerősödése feltétele a pozitív imázs erősödésnek. Elhangzott, hogy az imázs alakítása a belföldi turisták körében a „strand-lángos-nyár” asszociáció átformálását jelentheti. Véleményük szerint a turisták észreveszik majd a kulturális programokat, látnivalókat, valamint a vízparton túli természeti csodákat is. Más interjúalanyok hangsúlyozták:

- a megfelelően végrehajtott *marketingkommunikáció* (például repülőtéren a Veszprém2023 óriásplakát),
- a *nyári szezonon kívüli időszakok* (szezonális oldása a városi turizmussal, újabb szegmensek bevonásával),
- a *kulturális turizmus*, valamint
- a *kreativitás* (kreatív ipar) jelentőségét.

A résztvevők abban egyetértettek, hogy a Veszprém-Balaton térség belföldön ismert, ezért a projekt elsősorban a *nemzetközi (európai) figyelmet* tudja koncentrálni. Cél, hogy Budapest mellett a Balaton térség is *inspiráló* legyen, ide szívesen jöjjenek – élni, tanulni, dolgozni, pihenni – az innovatív emberek. Egyes vélemény szerint az ismertség inkább a legnépesebb városra, Veszprémre fog hatni, mert az átlagemberben csak a pályázó város ragad meg az EKF kapcsán, még ha régióval közös is a pályázat (például: Essen- Ruhr vidék, vagy Marseille – Provence).

2.6.2. Turisztikai fejlesztések

A következő téma a turisztikai fejlesztések iránya volt; ezen belül pedig a *turisztikai kínálat* változása, a *szezonális kérdésköre* és a *társadalmi fenntarthatóság* kerültek terítékre. Az EKF projekt kapcsán a szakemberek megerősítették, hogy bár terveznek új beruházásokat (pl. House of Music and Noise vagy a CUBE), de alapvetően *nem az infrastrukturális fejlesztéseké a főszerep*: a kínálat bővülését a *hálózatosodás* és az *EKF-ben tervezett programok végrehajtása* fogja eredményezni. A projekt turisztikai termékfejlesztésének célja a *tágabb értelemben vett kulturális turizmus*, melynek része például a bor- és gasztronómia is.

Szálláshelyek tekintetében érdemes az *alternatív, közösségi* (Airbnb, kemping, kollégiumi szálláshely nyári hasznosítása hostellként) *szálláslehetőségek* felé elmozdulni, valamint a kisebb férőhellyel rendelkező, magánjellegű beruházásokat előtérbe helyezni (panzió, magán szálláshely szabad kapacitások kiadása). A vendégkör tekintetében fontos törekvés, hogy egymásra találjanak a közművelődési és kulturális tevékenységek az ott élőkkel, illetve a kisebb településeken – akár esőhelyszínként – kapcsolódjanak be a kultúrházak. Az *angol nyelvtudás* fejlesztése, a *helyi lakosság bevonása* szintén kiemelt célként szerepel.

A szezonális kapcsán EKF vállalás, hogy a főszezonon (július-augusztus) kívüli programokat, eseményeket preferáljanak, ezek tudjanak meghonosodni. A példák között említették a filmfesztivált, a karácsonyi vásárt, a Mennyei hangzavar egyházzenei fesztivált vagy a helyieknek szóló kulturális kínálat kialakítását.

A *társadalmi fenntarthatóságot* a válaszadók több szinten értelmezték. Egyfelől lényegesnek tartják a jelenlegi kultúrafogyasztóktól eltérő igényekkel (korosztály, jövedelem, életstílus) rendelkező csoportok bevonását (példa: fine dining mellett romkocsmák). Másrésztől az EKF célja a *mentalitásbeli változás* elősegítése, egyfajta *kreatív önbizalom* átadása az itt élők részére. A társadalmi fenntarthatóságot volt, aki a gazdasági fenntarthatósággal kapcsolata össze, megjegyezve, hogy megfelelő anyagi forrás és együttműködés szükséges az újabb ötletek megvalósulásához, melyet a mini hub-ok tudnak felkarolni. Maga a veszprémi EKF projekt ösztönzi a nagyobb társadalmi részvételt, melyre több kezdeményezést is említettek: önkéntes munka, civil szervezetek és egyetem hangsúlyos bevonása, nyugdíjas egyetem létrehozása a miniprojektekre (maximum 1000 euró támogatás) való pályázati ösztönzés.

Többen hangsúlyozták a helyi lakosság életminőségének fejlesztését, megfogalmazva: „akkor lesz a program társadalmi szempontból fenntartható, ha a helyiek az EKF évben pozitívan élik meg a történeteket, és nem csak a zsúfoltságot látják majd. Ehhez fontos a bevonásuk, hogy magukénak érezzék a programokat, fejlesztéseket. Tapasztalják, hogy ezek róluk és nekik is szóljanak, ne csak a várt turista tömegnek. Lényeges szempont, hogy a 'szürke' hétköznapiakon is legyenek programok, legyen mit csinálni, ne csak a nyári hónapokban” (színházi dramaturg interjúalany).

2.6.3. Térségi hálózat kiépülése

A Balaton-Veszprém regionális kapcsolat erősödése, a térségi hálózat kiépülése kapcsán többen említették a *közösségi közlekedés térségi kiterjesztését* (például legális közösségi közlekedés – Uber – szolgáltatás), a *közlekedési összeköttetések javítását* (kerékpárút építés, menetrend módosítás), az éjszakai (busz)járatok beindítását. A hálózatosodás egy másik dimenziója a *gasztronómiai profilú programkínálat továbbfejlesztése képző- vagy ösztönző-irányba* (vízi balett, irodalmi kötődésű program).

A válaszok között a *térségi kapcsolatok szervezeti szintű fejlesztése* is elhangzott, mely gondolatba a turisztikai desztináció menedzsment szervezetek mellett (akik egyébként is összefogják a helyi vállalkozásokat, marketingkommunikációt folytatnak a vendégek, helyiek felé) a véleményvezér (turisztikai) szolgáltatók, valamint a Veszprém-Balaton 2023 Zrt. tulajdonosi köre is beletartozik. A biztos finanszírozás, dedikált fejlesztési források megszerzése okán felmerült a *kormánybiztos személyének* igénye is.

Végül hangsúlyozták a térség városainak, kulturális központjainak felelősségét a *helyi lakosság kiszolgálásában*, a kulturális kínálat megfelelő bemutatásában. Sok esetben ez marketingkommunikációs kérdés, néha pedig annak a belátása, hogy a versengés helyett az *együttműködés* a célravezetőbb. Meg kell találni, hogy az egyes szereplőknek, partnereknek mi az

előnye az együttműködésben. A kölcsönös előnyöket feltárva lehet aztán az erőforrásokat leltárba venni, erre lehet építeni.

E gondolatot a turizmus területére lefordítva az a cél, hogy Veszprémet ne csak eső-helyszínnek tekintsék a Balaton-parton; a másik irányból pedig a veszprémi vállalkozók, a veszprémi lakosság ismerje és ajánlja a térség látnivalóit, programjait. A hálózatosodást és a regionalitást több projekt is támogatja, ezek közül a „Szabadság Köztársaság” („Republic of Freedom”) a Balatonra, mint találkozási pontra épít, komoly turisztikai vonatkozással. A Balaton (és benne Veszprém) hazai szinten egy találkozóhely, mivel az egész ország „itt nyaral”, itt minden típusú és foglalkozású embert megtalálni.

Összefoglalás

A jelen tanulmány az Európai Kulturális Főváros címért versengő, döntőbe került három magyar város – Győr, Debrecen és Veszprém – pályázatát vizsgálta, összehasonlítva a városok kulturális profilját és kulturális stratégiáját, a pályázatokban szereplő programok megvalósításához szükséges infrastruktúra meglétét és jellemzőit, valamint városok marketing-kommunikációját, mellyel a projekt egyediségét hangsúlyozzák, illetve magát a programot népszerűsítik. A szerzők kötődése miatt külön figyelem irányult a veszprémi pályázatra, azon belül is annak a turisztikai aspektusaira. Ugyan az EKF cím alapvetően a kultúrára épül, egyik nem titkolt célja a városoknak a cím elnyerésével az, hogy feltegyék magukat Európa turisztikai térképére.

Debrecen, Győr és Veszprém pályázati anyagainak tartalomelemzése feltárta a három város közti hasonlóságokat és különbségeket. A hasonlóságok között szerepelt a kreativitás fejlesztése, a kreatív ipar hangsúlyozása, a kulturális intézményekkel való kiemelkedő ellátottság, az országosan elismert színházak, bábszínház, kiállítóhelyek jelenléte, valamint a bevezetett és ismert – legalább országos hatókörű – programok, nagyrendezvények szervezése. A legjelentősebb különbségek a közlekedési infrastruktúra területén mutatkoztak meg: míg Debrecen és Győr közvetlenül elérhető gyorsforgalmi útról, sűrű vasúthálózat köti össze őket a fővárossal, repülőtérrel is rendelkeznek (vagy rövid időn belül elérhetőek), addig Veszprém esetében a gyorsforgalmú úthálózatra való csatlakozás nagyjából 30 percet vesz igénybe és meg kell oldani a Budapest Liszt Ferenc Reptéri transzfert is. Bár a veszprémi pályázat számol a Balatoni Bringakörúttal, valamint az ehhez való közvetlen (Szentkirályszabadja-Balatonalmádi) csatlakozással, de a városon belüli kerékpáros közlekedés feltételei még mindig jobbák a két regionális központban (Győr, Debrecen), mint Veszprémben.

A veszprémi pályázati anyag vizsgálatán túl interjúk készültek a prezentációs csapat tagjaival, melynek során elsősorban azt vizsgáltuk, hogy a válaszadók hogyan ítélik meg a turizmus szerepét a veszprémi projektben. A válaszok alapján a felmérésbe bevont szakemberek a cím elnyerésétől a város és a térség nemzetközi ismertségének a növekedését várják. Egyik interjúalany szerint Veszprém jobban ki fog tudni törni a Balaton árnyékából (főleg a belföldi

turisták esetében), egy másik vélemény szerint pedig a Balatonra is jó hatással lehet, hogy 2023-ban az EKF hívószóra Veszprémbe érkezők a térséget is felfedezik majd.

Mivel a pályázatban szereplő programok jelentős része a nyári (fő)szезonon kívüli programokat helyezi előtérbe, a válaszadók a szezonális enyhítését, a területi koncentráció mérséklését is várják a programtól. A projekt fenntarthatóságának kulcsát pedig a térségi összefogásban és a helyi lakosság minél szélesebb körű bevonásában látják. Az eredmények alátámasztják, hogy a Veszprém2023 EKF program valós szakmai kérdésekre keresi a választ, úgymint hogyan lehet a Balaton régiót érintő szezonális enyhítést, a kulturális fogyasztás vendégkörét szélesíteni, a gazdasági és társadalmi fenntarthatóságot erősíteni, valamint a térségi együttműködést ösztönözni.

Következtetések, javaslatok

Összességében elmondható, hogy a közlekedési infrastruktúra állapota (gyors és könnyű megközelíthetőség) fontos, de nem döntést befolyásoló tényező az EKF cím odaítélésében. A három döntőbe jutott magyar város közül Veszprém van a legkevésbé előnyös helyzetben, a többi tényező ismeretében mégis érdemesnek tartotta a nemzetközi zsűri a várost a megtisztelő címre.

Szinte közhelynek tekinthető, hogy az EKF projekt sikerének egyik előfeltétele a *helyi lakosság széles körű bevonása*. Másként fogalmazva, hogy a helyi közösségek azt érezzék: a programok velük együtt és nekik is készülnek.

A veszprémi projekt célja egybeesik a turizmus fenntarthatóságának (szezonális mérséklése, területi koncentráció enyhítése, helyi lakosság életminőségének növelése, kapacitás kihasználás) kérdéskörével. Az EKF program egész évre szól, így a (nyári) turisztikai főszezonon kívüli kulturális- és közösségi programok, valamint azok infrastrukturális hátterének a megteremtése a projekt egy fő feladata.

Köszönetnyilvánítás

Jelen publikáció/kutatás az Európai Unió, Magyarország és az Európai Szociális Alap társfinanszírozása által biztosított forrásból az EFOP-3.6.2-16-2017-00017 azonosítójú "Fenntartható, intelligens és befogadó regionális és városi modellek" című projekt keretében jött létre.

Irodalomjegyzék

- ASHWORT, G. J. (1992): Is there an urban tourism? *Tourism Recreation Research* 2. pp. 2-8.
- AUBERT, A. – JÓNÁS-BERKI, M. – PIRISI, G. – TRÓCSÁNYI, A. (2010) : A kultúra és a turizmus szerepe Pécs funkcionális és strukturális átalakulásában. *Földrajzi Közlemények*. 134.3. pp. 329-342
- AUBERT, A. – MÉSZÁROS, B. (2008): Kulturális nagyberuházások hatása Pécs város imázsára. In: *Kultúra – Területfejlesztés. Pécs - Európa Kulturális Fővárosa 2010-ben*. pp.212-231. In medias Kiadó és PTE Földrajzi Intézet ISBN 978-963-88030.2-3
- CSAPÓ, J. – MATESZ, K. (2007): A kulturális turizmus jelentősége és szerepe napjaink idegenforgalmában. *Földrajzi Értesítő* 2007. 56 (3.-4. füzet), pp. 295
- GONDA, T. – CSAPÓ, J. (2014): Az Európa Kulturális Fővárosa cím elnyerésének hatása a kulturális turizmus és a kulturális ipar fejlődésére Maribor, Nagyszében és Pécs esetében. *Településföldrajzi Tanulmányok* 3(2): pp. 154-165
- LŐRINCZ, K. (2017): A fenntarthatóság társadalmi vetületei az Európai Kulturális Főváros projektben. In: *Comitatus* különszám, pp 64-72
- MAGYAR TURISZTIKAI ÜGYNÖKSÉG (2017): Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
- MICHALKÓ, G. (1999): *A városi turizmus*. MTA FKI, Budapest. pp. 168
- RAFFAY, Á. – LŐRINCZ, K. (2018): EKF Mindenkinek!: Egy Európai Kulturális Főváros pályázat előkészítésének kulisszatitkai. In: CSAPÓ, J. – GERDESICS, V. – TÖRŐCSIK, M. (szerk.): *Generációk a turizmusban. I. Nemzetközi Turizmusmarketing Konferencia: Tanulmánykötet*. PTE-KTK, Pécs. pp. 136-143.
- RÁTZ, T. – MICHALKÓ, G. (2005): Kultúra és regionális fejlődés: A turizmus és az egyetemek szerepe a vidéki városokban. In: ENYEDI, GY. – KERESZTÉLY, K. (szerk.): *A magyar városok kulturális gazdasága*. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest ISBN 963 508 470 6
- TÓTHNÉ KARDOS, K. (2015): *Győr turizmusának szinergiákon keresztül történő analízise*. Phd. értekezés, Győr

Egyéb források

Debrecen2023 (2018): <https://www.2023debrecen.hu/#debrecen2023> (letöltés ideje: 2019. 02.01.)

EKF program Magyarországon az Emberi Erőforrások Minisztériumának honlapján: <https://kulturalisfovaros.kormany.hu/> (letöltés ideje: 2019. 01. 31.)

EKF-kezdeményezés célja, maga az Európai Unió határozat: https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en (letöltés ideje: 2019. 01. 31.)

EURÓPAI BIZOTTSÁG (2013): Pécs 2010, Európa kulturális fővárosa. Jelentés. https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/projects/best-practices/hungary/2672 (letöltés ideje: 2019. 01. 31.)

Győr2023 BidBook (2018): <http://2023gyor.hu/wp-content/uploads/2017/11/onkormanyzat-EKF-HU-alairt.pdf> (letöltés ideje: 2019. 02.01.)

LŐRINCZ, K. – MICHALKÓ, G. (2011): A városi turizmus. In. *Turisztikai terméktervezés és fejlesztés*. Pécs. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turisztikai_termektervezes_es_fejleszt/index.html (letöltés ideje: 2019. 05. 01.)

NEMZETI TURIZMUSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA 2005-2013 (2005): <https://2010-2014.kormany.hu/download/4/5c/20000/NemzetiTurizmusfejlesztésiStrategia.pdf#!DocumentBrowse> (letöltés ideje: 2019. 02.01.)

Veszprém2023 BidBook (2018): http://2023veszprem.hu/app/uploads/2017/09/Bid_book_2018_HU-1.pdf (letöltés ideje: 2019. 02.01.)